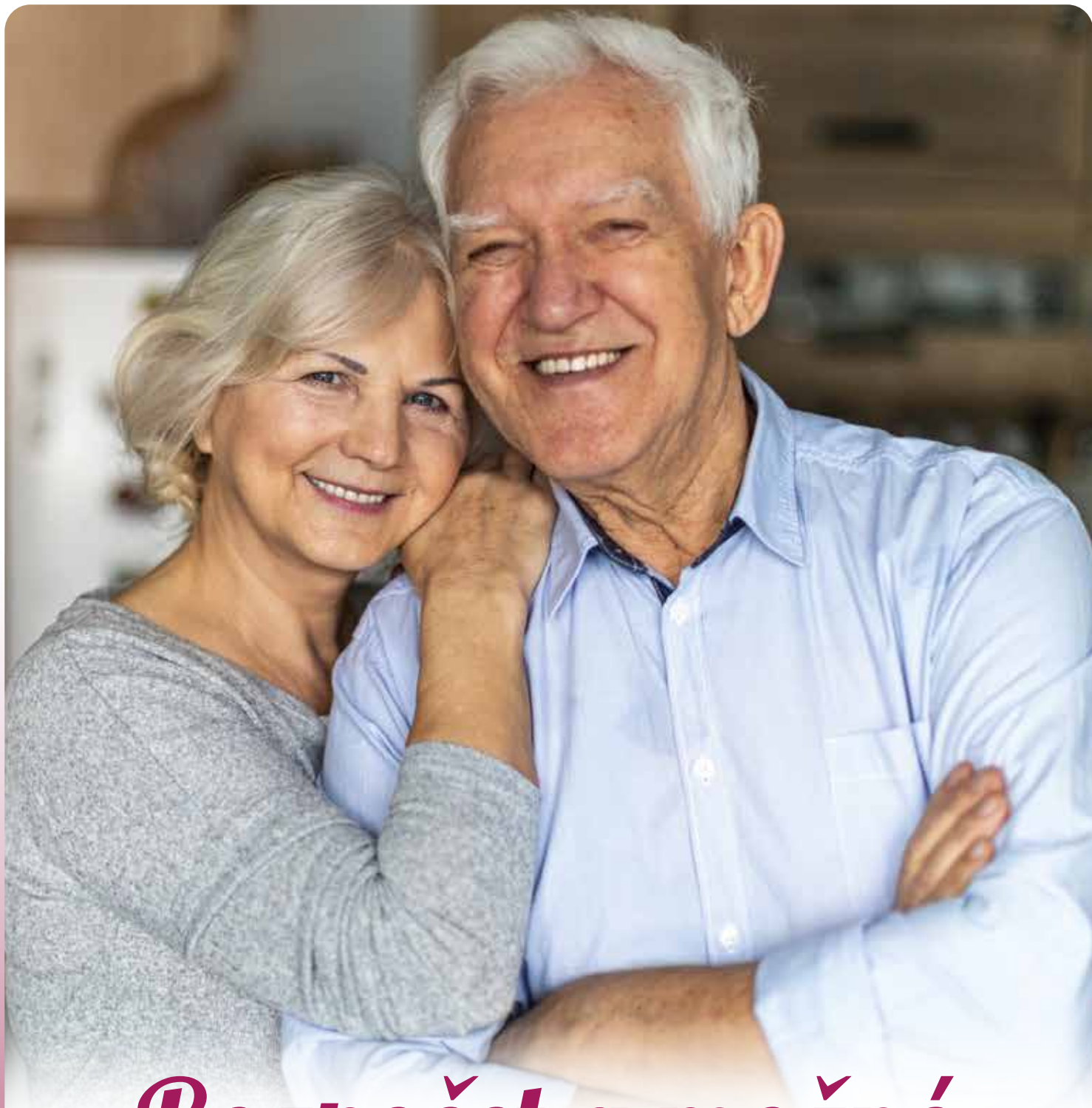

Rozpočet a možné příjmy ve stáří

Rozpočet a možné příjmy ve stáří

Odchod do důchodu je či může být z pohledu finanční situace jedním z nejsložitějších momentů v našem životě. Je to sice období a situace, o které víme dlouho dopředu a měli bychom s ní tedy počítat (a pokusit se na ní finančně připravit), nicméně i tak se téměř vždy s odchodem do důchodu stává obtížnějším udržet vyrovnaný rodinný či osobní rozpočet.

Základním problémem z pohledu udržení finančního rozpočtu v důchodu je snížení na příjmové stránce, neboť průměrný důchod v ČR je zhruba ve výši 45% hrubé mzdy. Pro snížení tohoto propadu proto někteří senioři (pokud jim to zdraví a situace dovolí) pobírají nejen důchod, ale zároveň stále ještě (alespoň na částečný úvazek či brigádě) pracují, většina se však může již spolehnout právě jen na důchod a případné dávky ze státní sociální podpory.

Z pohledu rozumného plánování a finanční gramotnosti by tedy každý člověk měl mít nejen přehled o svých aktuálních příjmech a výdajích, ale zároveň by měl i finančně plánovat pro následující období – týdne, měsíce i roku. Rozpis příjmů a výdajů, které během určité doby očekáváme, a jejich praktické vyhodnocení se nazývá rozpočet.

Smyslem takového rozpisu je provést jeho vyhodnocení, příjmy a výdaje podle potřeby přehodnotit a následně podle nového rozpisu postupovat.

Vytvoření seznamu skutečných příjmů a výdajů:

Nejprve je třeba vymezit, co vše je pro účely rozpočtu vlastně příjmem a co výdajem.

Příjmy představují veškeré finanční prostředky, které obdržíme za určité období, obvykle za měsíc. Nejčastější položku tvoří důchod, dále dávky státní sociální podpory, případně ještě i mzda či příjmy z podnikání. Mezi příjmy patří ale i různé přivýdělky či výnosy (např. z pronájmu nebo ze spoření) či různé finanční výpomoci od příbuzných či přátel. V rámci příjmů (stejně jako u výdajů – viz níže) rozlišujeme příjmy pravidelné a příjmy nepravidelné.

Druhy důchodů vyplácených na základě důchodového pojištění jsou tyto: starobní, invalidní, vdovský/vdovecký, sirotčí. Nárok na důchod stanoví zákon o důchodovém pojištění, popřípadě si můžete o informace a radu požádat Českou správu sociálního zabezpečení. Navštivte její webové stránky (www.cssz.cz) nebo některou z poboček, které naleznete v každém okrese (Okresní správa sociálního zabezpečení).

Pokud již splňujete podmínky přiznání starobního důchodu, pak si můžete bez omezení přivydělávat – na tento pracovní poměr nebude mít fakt, že vám byl přiznán starobní důchod, žádný vliv. Pozor však v situaci, pokud jste odešli do předčasného důchodu a dosud jste nedosáhli důchodového věku. V takovém případě si můžete vydělávat jen tak, aby výše vašeho výdělku nezakládala účast na důchodovém pojištění (tedy abyste neměli povinnost z vydělaných peněz odvádět sociální pojištění).

Pravidelné příjmy slouží k tomu, aby z nich byly hrazeny běžné výdaje, ale zároveň je třeba z nich vytvářet pravidelné úspory, které pak slouží jako finanční rezerva do budoucna. Prioritou by zde vždy mělo být, aby v případě nenadále situace, která vyžaduje okamžité řešení spojené s okamžitým peněžním vydáním, jsme byli schopni tuto situaci vyřešit ideálně jen z našich zdrojů.

Nepravidelné příjmy (např. výnosy z cenných papírů, dědictví, výhra v loterii či soutěži), by primárně měly sloužit k jednorázovému navýšení vytvářených úspor, a to s ohledem na řadu náhlých či nečekaných událostí v životě (např. rozbitý spotřebič, nutnost stěhování). Obecně se ke krytí takovýchto událostí doporučuje mít k dispozici rezervu ve výši alespoň trojnásobku měsíčních výdajů.

Výdaje představují naopak vše, co za určité období (nejčastěji měsíc) vydáváme. Z hlediska vedení rozpočtu je rozdělíme podle účelu, např. na bydlení, energie, nákupy potravin, dopravu, léky, koníčky aj. V rámci jednotlivé kategorie pak budeme rozlišovat mezi výdaji nutnými a výdaji zbytnými.

Nutné výdaje představují výdaje, které zkrátka musíme učinit pro zajištění základních či nezbytných potřeb. Mezi ně řadíme zejména nájemné, splátky (úvěrů, půjček apod.), platby za elektřinu, plyn, topení a vodu, výdaje na potraviny, drogerii, léky, oblečení a dopravu.

Zbytné výdaje představují výdaje, které v konkrétním případě nejsou nutné a za určitých okolností bychom se jich mohli vzdát či je alespoň omezit. Patří mezi ně např. výdaje na kouření, na různé koníčky, na dárky nebo na dovolenou.

Porovnání stanovených příjmů a výdajů:

Po sestavení přehledu skutečných příjmů a výdajů je třeba každý sloupec sečíst a výsledky navzájem porovnat. Tak zjistíme, zda se příjmy a výdaje rovnají, nebo zda se liší, a jaká je tedy výsledná - bilance záporná, vyrovnaná či kladná.

Přehodnocení stanovených příjmů a výdajů:

Zjistíme-li, že jsou výdaje vyšší než příjmy, tj. při vzniku záporné bilance, je třeba na tuto skutečnost neprodleně reagovat, neboť dochází ke vzniku dluhů, které se v případě, že je nebudeme řešit, budou jen prohlubovat. Můžete tak reagovat v podstatě třemi způsoby – buď snížením výdajů, zvýšením příjmů, nebo ideálně kombinací obojího.

Snížení některých výdajů, na rozdíl od zvýšení příjmů, lze z časového hlediska dosáhnout zpravidla v krátké době. V závislosti na výši rozdílu mezi příjmy a výdaji se může v první řadě jednat toliko o snížení či vyloučení některých zbytných vydání. Jinými slovy, vzdáme se či výrazně omezíme nákupy určitého zboží (např. tabákových výrobků, dárků) či služeb (např. stravování v restauracích), popř. nalezneme jejich levnější variantu či nějakou méně nákladnou alternativu.

Snížení výdajů může přinést i přehodnocení či revize sjednaných finančních produktů a smluv o nich, např. uzavřených pojištění, životních či investičních spoření. Nejprve je však vhodné se o takovém kroku poradit s finančním poradcem, kterému důvěřujete.

Pokud je rozdíl mezi příjmy a výdaji velmi výrazný, může být vedle výše uvedeného omezení spotřeby nezbytné i rozhodnutí zásadnější povahy, např. o změně velikosti bytu za účelem snížení nájmu.

Naopak navýšení příjmů je výrazně náročnější, zejména ve chvíli, pokud již nemůžete pracovat a nelze si tak vypomoci např. občasnými brigádami. Pokud zjišťujete, že vám příjmy z důchodu nestačí na pokrytí vašich základních potřeb, je na místě podat žádost o některou z dávek státní sociální podpory nebo dávek v hmotné nouzi.

Do 30. 9. 2025 můžete požádat o některou z dávek státní sociální podpory nebo dávek pomoci v hmotné nouzi.

V případě dávek státní sociální podpory se bude jednat především o příspěvek na bydlení. Žádost s vámi vyplní zaměstnanci příslušné pobočky Úřadu práce.

Osobu v hmotné nouzi definuje zákon o pomoci v hmotné nouzi v souvislosti s výší jejích příjmů, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vlastním přičiněním vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak vážně ohroženo. Dále se můžete ocitnout v hmotné nouzi v případě vážné mimořádné události nebo pokud vám hrozí sociální vyloučení. Splňujete-li podmínky stanovené zákonem, můžete požádat o příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení (dávky měsíčně se opakující) či mimořádnou okamžitou pomoc (tato dávka je jednorázová).

Také s dávkami pomoci v hmotné nouzi vám poradí a žádost s vámi sepiší na Úřadu práce.

Od 1. 10. 2025 dochází k zásadní změně v poskytování sociálních dávek. Od tohoto data dochází ke sloučení vybraných dávek státní sociální pomoci a dávek pomoci v hmotné nouzi, (například příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí). O tyto dávky již nebude třeba žádat samostatně, ale bude se podávat jedna žádost o dávku státní sociální pomoci. Žádat lze prostřednictvím aplikace JENDA (dostupná zde: <https://www.mpsv.cz/klientska-zona-jenda>) nebo osobně na Úřadu práce. Úřad práce si na základě vyplněné žádosti a předložených dokladů prokazujících žadatelovy příjmy, majetkové poměry a výdaje na bydlení vyhodnotí, na které složky této dávky má žadatel nárok. Vyměřenou částku, na kterou vznikne nárok, pak vyplatí na Váš bankovní účet nebo poštovní poukázkou.

V případě, že je váš zdravotní stav dlouhodobě zdravotně nepříznivý a jste z tohoto důvodu odkázáni na pomoc jiné osoby, můžete požádat o prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce o příspěvek na péči. Možnost jeho přiznání i jeho výše jsou závislé na závažnosti vašeho zdravotního stavu. Při poskytování této dávky se nezkoumají vaše majetkové poměry ani příjem, ale pouze váš zdravotní stav a míra závislosti na pomoci jiných osob.

Přes všechno finanční plánování a odpovědný přístup k financím, ale může nastat situace, kdy si pro vyřešení daného problému budeme potřebovat půjčit peníze. Nelze obecně říct, že zadlužit se je vždy špatně.

Člověk se ve svém životě mnohokrát může ocitnou v situaci, kdy zjistí, že pořízení některých věcí nelze učinit bez toho, aniž by si na to musel půjčit. Případně pokud by se řídil poučkou, že lepší je si nepůjčovat a nejprve si našetřit, tak by to trvalo neúměrně dlouho (typicky je to během života pořízení bydlení).

Kdy má tedy smysl uvažovat o tom, že se zadlužíme? Ve většině případů se bude jednat o pořízení věcí, které mají dlouhodobou hodnotu a jsou nezbytné pro náš každodenní život a fungování a nejsme schopni si ji s dostupných vlastních zdrojů pořídit. Nicméně i zde bychom se vždy měli vyhnout situaci, kdy budeme předlužení, tedy již nebudeme schopni plnit své finanční závazky (splácet) a výše našich dluhů převyší celkovou hodnotu našeho majetku. Předlužení je tedy situace, do které bychom se ideálně neměli dostat, protože důsledkem předlužení jsou poměrně zásadní komplikace v našem životě a není jednoduché tuto situaci vyřešit.

Pokud se bavíme o odůvodněném zadlužení, tak ideálně o takové situaci, kdy si vypůjčíme finanční prostředky a tyto řádně splácíme, tedy nejsme v rámci plnění našich závazků po splatnosti (v prodlení). Dluh, jinými slovy též závazek, zpravidla vzniká na základě smlouvy, nejčastějším případem se jedná o úvěrovou smlouvu.

Přirozeně nejjednodušším řešením, by vždy mělo být (pokud je to možné) řešení v rámci rodiny, nicméně často toto řešení není možné a v takovém případě je potřeba se obrátit na finanční instituce, které se půjčením peněz zabývají.

Náležitosti smlouvy o úvěru

Úvěrová smlouva má své přesně stanovené náležitosti. Na jedné stojí žadatel o poskytnutí úvěru a na straně druhé je věřitel (nejčastěji banka nebo nebankovní poskytovatel úvěru).

Smlouva je právně závazným dokumentem, a proto je třeba jej před podpisem vždy důkladně pročíst.

Smlouva o úvěru je obecně upravena občanským zákoníkem. Je-li touto smlouvou poskytován spotřebitelský úvěr (podrobnosti níže), vztahuje se na ni dále zvláštní úprava, aktuálně podle zákona o spotřebitelském úvěru.

Náležitosti smlouvy o úvěru jsou vymezeny v ustanovení § 2395 a následujících občanského zákoníku, který upravuje následující podstatné náležitosti smlouvy o úvěru:

- a) povinnost úvěrujícího poskytnout úvěrovanému na jeho požádání peněžní prostředky do určité částky,
- b) povinnost úvěrovaného poskytnuté peněžní prostředky vrátit,
- c) povinnost úvěrovaného zaplatit úroky.

Smlouva o úvěru je konsenzuální smlouvou o půjčení, tj. dočasném poskytnutí, peněžních prostředků úvěrujícím úvěrovanému za úroky. Konsenzuální charakter spočívá v tom, že k jejímu uzavření dochází již nabytím účinnosti přijetí nabídky a nikoli až skutečným poskytnutím peněžních prostředků. Úroky se však platí jen za dobu od poskytnutí peněz do jejich vrácení (není-li ve smlouvě dohodnuto jinak).

Smlouva o úvěru musí tedy obsahovat identifikaci obou smluvních stran, určení celkové částky úvěru a povinnost vrátit čerpanou částku spolu s úrokem (bezúročné poskytnutí peněz nemůže být úvěrem).

Abychom smlouvě lépe porozuměli, vysvětlíme si základní pojmy:

Úmor (jistina)

je vlastní splátka úvěru (umořujeme dluh), laicky částka, kterou si půjčujeme.

Anuita

je pravidelná splátka ve stejné výši (může být čtvrtletní, měsíční, týdenní).

Úrok - vyjadřuje cenu peněz

- z pohledu dlužníka, je to částka, kterou zaplatí za zapůjčené peníze
- z pohledu věřitele, je to částka, kterou dostane za to, že někomu peníze na určitou dobu zapůjčí.

U spotřebitelských úvěrů je úroková sazba vždy počítána v roční sazbě – zkratka p.a.

Roční procentní sazba nákladů RPSN

jediný srovnatelný ukazatel tohoto, jak je úvěr drahý, vyjadřuje hodnotu všech nákladů spotřebitele sjednaných mezi věřitelem a spotřebitelem ve smlouvě. RPSN vyjadřuje, kolik bude za úvěr skutečně celkem za 1 rok zapláceno.

Splatnost

datum, ke kterému má být splátka připsána na účet věřitele – zpravidla se splátky hradí bezhotovostně, tedy převodem na bankovní účet věřitele (např. 1., 10., 20. dni v měsíci).

Prodlení

nastává, pokud dlužník neuhradí splátku (závazek) ke dni splatnosti.

Úroky z prodlení

na tyto má věřitel právo, pokud se dostane dlužník do prodlení. Vyjadřují se roční procentní sazbou. Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů. Výše smluvních úroků však může být sjednaná i dohodou mezi věřitelem a dlužníkem.

Smluvní strany

Smluvní strany smlouvy o úvěru se označují jako úvěrující (strana, která poskytuje úvěr) a úvěrovaný (strana, které je úvěr poskytován, resp. která úvěr přijímá). Na obou stranách může být právnická i fyzická osoba. Úvěrujícím může být nejen podnikatel, ale také osoba, která není podnikatelem.

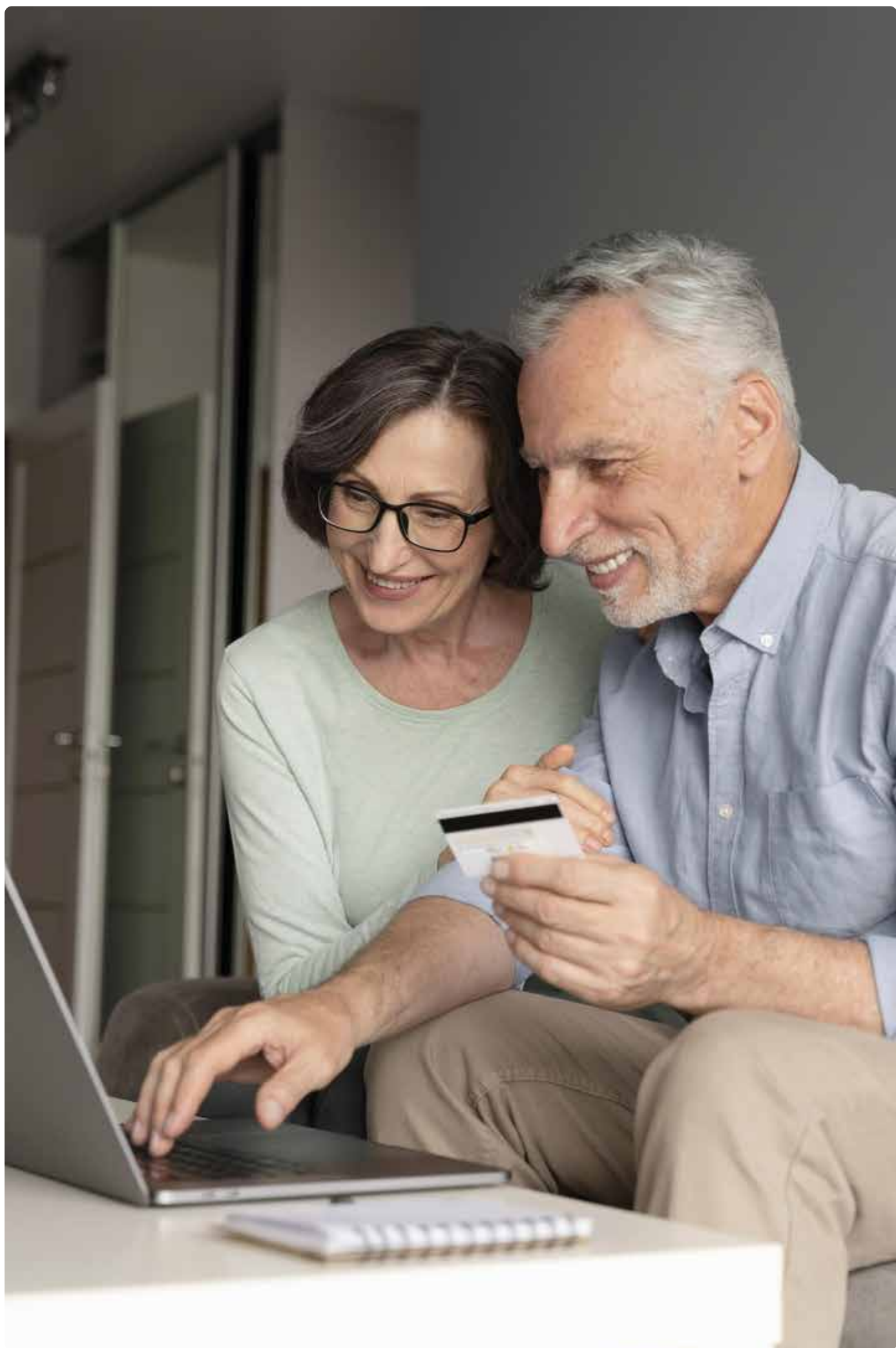
Je-li poskytování úvěrů předmětem podnikání úvěrujícího, musí mít úvěrující oprávnění k poskytování úvěrů buď na základě zvláštního zákona (to platí např. pro banky, spořitelny a úvěrní družstva) anebo živnostenské oprávnění. Poskytování úvěrů je volnou živností, avšak poskytování spotřebitelských úvěrů je živností vázanou, u které musejí být splněny určité kvalifikační předpoklady. Také úvěrovaným může být jak podnikatel, tak osoba, která není podnikatelem, tj. spotřebitel.

Určení celkové částky úvěru

Částka úvěru musí být určena jak co do množství, tak co do měny.

Povinnost úvěrujícího poskytnout peněžní prostředky do určité částky může být ve smlouvě určena pevnou částkou, ale v praxi se obvykle vyjadřuje jako úvěrový limit, či úvěrový rámec apod.

Mezi sjednáním výše úvěru jako limitu a výše úvěru jako pevné částky však není žádný praktický rozdíl, protože úvěrující má v obou případech právo se rozhodnout, v jaké výši bude úvěr čerpat.

Úroky jsou příslušenstvím pohledávky, která vzniká úvěrujícímu ze smlouvy o úvěru v důsledku půjčení peněžních prostředků úvěrovanému.

Úroky se platí jen za peněžní prostředky, které byly skutečně čerpány, nikoliv za celý úvěrový limit, a to za dobu od čerpání peněžních prostředků úvěrovaným (tedy nikoliv od uzavření smlouvy) do vrácení půjčených peněžních prostředků, jak bylo již uvedeno výše.

Ve smlouvě však může být úročení sjednáno jinak, např. že

- úroky se platí již před poskytnutím peněžních prostředků (např. jako určitá kompenzace za rezervaci peněžních prostředků pro úvěrovaného), proto je třeba na toto při uzavírání smlouvy pamatovat. V praxi ale bývá takovýto případný rezervační poplatek sjednáván samostatně.
- úroky se nebudou platit hned ode dne čerpání peněžních prostředků, ale až za období od pozdějšího data.

Pokud není doba, za kterou je úvěrovaný povinen platit úroky, smluvně upravena, úvěrovaný je povinen platit úroky do doby skutečného splacení úvěru. Úvěrovaný je samozřejmě povinen platit úroky i za celou dobu, ve které je v prodlení s jeho splácením.

Sjednání výše úroků není podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru; pokud strany nesjednají výši úroků (což se stává výjimečně), bude úvěrovaný povinen platit úroky stanovené na základě zákona (konkrétní výše úroků u úvěrů není v současnosti stanovena žádným právním předpisem, obecná pravidla stanoví občanský zákoník), popř. tzv. obvyklé úroky, tj. úroky ve výši požadované za úvěry, které poskytují banky v místě bydliště nebo sídla úvěrovaného v době uzavření smlouvy o úvěru.

Úroky se počítají z dlužné částky (jistiny) za použití úrokové sazby sjednané mezi stranami. Úroková sazba může být sjednána jako pevná (fixní) nebo pohyblivá (variabilní).

Není-li ve smlouvě výslovně sjednáno, jakého období se úroky týkají, platí, že ujednaná výše úroků se týká ročního období (per annum, zkráceně p. a.).

Není-li ve smlouvě o úvěru sjednán způsob úročení a ani z praxe zavedené mezi stranami nelze způsob úročení dovodit, mělo by se aplikovat jednoduché úročení, při kterém se úroky na konci úrokového období nepřipisují k jistině a dále se neúročí.

Strany se mohou ve smlouvě dohodnout, že bude použito složené úročení, při kterém se splatné úroky na konci úrokového období zahrnou do jistiny a od uvedeného okamžiku budou úročeny společně s jistinou (kapitalizace nebo konsolidace úroků). Tímto postupem se úroky stanou součástí jistiny a nadále již nemají povahu příslušenství pohledávky. Je věcí dohody smluvních stran, aby si sjednaly, v jakých periodách dochází ke kapitalizaci úroků – obvykle se tak stává na konci sjednaného úrokového období (např. měsíc nebo rok), kdy se úroky stávají splatnými. Místo zaplacení splatných úroků tak úvěrující fakticky úvěrovanému poskytuje další úvěr ve výši splatných úroků. V následujících úrokových obdobích jsou pak spolu s jistinou úročeny i kapitalizované úroky.

Celková částka úroků, kterou může úvěrující za určitých okolností od úvěrovaného požadovat, je limitována ze zákona tím, že věřitel, který bez rozumného důvodu otálí s uplatněním práva na zaplacení dluhu tak, že úroky již činí tolik co jistina, pozbývá právo požadovat další úroky (ode dne, kdy uplatnil právo u soudu, mu však další úroky náležejí).

V případě prodlení se splácením úvěru musí úvěrovaný vedle úroku z úvěru hradit i úroky z prodlení. Není-li výše úroku z prodlení sjednána stranami úvěrové smlouvy, vypočítává se podle pravidel stanovených v nařízení vlády č. 351/2013 Sb. Je třeba upozornit, že úroky z prodlení mohou náklady na úvěr výrazně zvýšit. Je tedy třeba důsledně dbát na včasné splácení úvěru.

Lichva

V případě, že výše sjednaných úroků, které má platit úvěrovaný, bude v hrubém nepoměru k plnění úvěrujícího a pokud současně úvěrující při sjednání smlouvy o úvěru zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti úvěrovaného, bude se jednat o lichvu a ujednání o úrocích bude relativně neplatné. Této neplatnosti se může dovolat ale pouze úvěrovaný, nikoliv úvěrující.

V odůvodněných případech může takové jednání úvěrujícího naplnit i znaky skutkové podstaty trestného činu lichvy. Při posuzování poměru plnění úvěrujícího k plnění úvěrovaného je nutné vycházet z toho, že úroky jsou cenou za poskytnuté peněžní prostředky, a tuto cenu bude nutné poměřovat s cenou obvyklou, tj. s obvyklými úroky. Výčet nemravných jednání uvedených v občanském zákoníku je demonstrativní, a proto jako lichva mohou být posouzeny i jiné případy nemravného jednání (za podmínky, že budou spojeny s hrubým nepoměrem vzájemného plnění smluvních stran).

Forma smlouvy o úvěru

Pro smlouvu o úvěru občanský zákoník nepředepisuje žádnou formu, takže obecně může být uzavřena písemně, ústně, nebo také konkludentně (projev vůle učiněný jinak než slovně, např. přikývnutím hlavou, potřesením rukou aj.). Obecně lze ale důrazně doporučit, aby smlouva byla sjednána písemně proto, aby bylo jednoznačné, na jakých podmínkách se strany smlouvy opravdu dohodly. U smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, zákon písemnou formu vyžaduje.

Spotřebitelský úvěr

Vedle výše uvedené obecné úpravy úvěru v občanském zákoníku se vztahuje na spotřebitelské úvěry doplňující zvláštní úprava (zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru).

Spotřebitelský úvěr není samostatným druhem smlouvy, rozumí se jím odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli poskytovatelem nebo zprostředkovatelem. V praxi má spotřebitelský úvěr řadu forem, a to od klasických hotovostních úvěrů, nákupy zboží na splátky, přes úvěrové (kreditní) karty, tzv. mikropůjčky až po hypotéky a jiné úvěry na bydlení.

Na smlouvu o úvěru, kterou se sjednává spotřebitelský úvěr, se aplikují následující zvláštní požadavky podle zákona o spotřebitelském úvěru:

úvěrovaným musí být spotřebitel a úvěrujícím může být zejména banka, spořitelní a úvěrní družstvo a další zákonem vyjmenované subjekty včetně nebankovního poskytovatele (právnícké osoby) na základě oprávnění uděleného Českou národní bankou,

- smlouva musí mít písemnou formu a musí obsahovat informace stanovené v příloze zákona o spotřebitelském úvěru (např. informaci o výpůjční úrokové sazbě a roční procentní sazbě nákladů – RPSN, k této sazbě viz dále). Tyto informace musejí být uvedeny jasným, výstižným a zřetelným způsobem,
- je-li část smlouvy určena odkazem na obchodní podmínky, musí připojit poskytovatel ke smlouvě jen takovou část obchodních podmínek, která se týká uzavírané smlouvy, a použitá velikost písma nesmí být menší než ve smlouvě,
- spotřebitel může od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení odstoupit bez uvedení důvodů ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření smlouvy. Samozřejmě, že v takovém případě musí pak vrátit i celou čerpanou částku. Pokud smlouva neobsahuje všechny povinné informace, tak konečný termín pro odstoupení nenastane dříve, než 14 dnů poté, co poskytovatel chybějící údaje v náležité formě poskytne. Pro zachování lhůty stačí, pokud bude písemné odstoupení během ní odesláno,
- spotřebitel může kdykoliv vypovědět spotřebitelský úvěr sjednaný na dobu neurčitou, a to s okamžitou účinností, pokud nebyla sjednána výpovědní lhůta; výpověď nesmí být poskytovatelem zpoplatněna a sjednaná výpovědní lhůta nesmí být delší než 1 měsíc,
- spotřebitel může spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti předčasně splatit kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru a v takovém případě má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů spotřebitelského úvěru o výši úroku a dalších nákladů, které by byl spotřebitel povinen platit v případě, kdy by nedošlo k předčasnému splacení spotřebitelského úvěru. Poskytovatel má v případě předčasného splacení spotřebitelského úvěru právo na náhradu nutných a objektivně odůvodněných nákladů, které mu vznikly v přímé souvislosti s předčasným splacením; výše náhrady nákladů nesmí přesáhnout 1 % z předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru, přesahuje-li doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem spotřebitelského úvěru jeden rok; není-li tato doba delší než jeden rok, nesmí výše náhrady nákladů přesáhnout 0,5 % z předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru (u úvěrů na bydlení se tyto částky liší),
- poskytovatel musí plnit celou řadu informačních povinností – před uzavřením smlouvy musí spotřebiteli poskytnout na předepsaných formulářích předmluvní informace uvedené v příloze zákona (např. informaci o roční procentní sazbě nákladů), po dobu trvání spotřebitelského úvěru musí poskytovat spotřebiteli informace o každé změně výpůjční úrokové sazby a další informace stanovené zákonem,
- před uzavřením smlouvy musí poskytovatel spotřebiteli poskytnout náležité vysvětlení, aby byl spotřebitel schopen posoudit, zda navrhovaná smlouva odpovídá jeho potřebám a finanční situaci, a věřitel musí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr. Poskytovatel smí poskytnout spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná,
- ke splacení nebo zajištění splacení spotřebitelského úvěru nelze použít směnku nebo šek, zajištění spotřebitelského úvěru nesmí být ve zcela zjevném nepoměru k hodnotě zajišťované pohledávky a při nabízení, sjednávání nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru nesmí být použito telefonní číslo s vyšší než běžnou cenou.

Spotřebitelský úvěr bychom si měli brát výhradně u těch poskytovatelů, kteří k tomu mají potřebné oprávnění. Poskytovat spotřebitelské úvěry mohou obecně banky a nebankovní společnosti (těch je v současnosti přes 80). Seznam oprávněných poskytovatelů a zprostředkovatelů spotřebitelských úvěrů vede na svých webových stránkách Česká národní banka (Úvodní stránka aplikace). Je třeba upozornit, že i mezi legálními poskytovateli spotřebitelských úvěrů jsou rozdíly v podmínkách, které spotřebitelům nabízejí. Tyto podmínky je vhodné si předem prověřit a porovnat, například zde: Index odpovědného úvěrování: naše srovnání půjček! - Člověk v tísni.

Roční procentní sazba nákladů (RPSN)

Jak je uvedeno výše, roční procentní sazba nákladů (zkráceně RPSN) je povinným údajem smlouvy o spotřebitelském úvěru.

RPSN vyjadřuje celkové náklady spotřebitelského úvěru, které přepočítává na hodnotu vyjádřenou procentem za rok z celkové výše úvěru.

Posouzením navrhovaného či sjednaného úroku zjistíme pouze cenu půjčovaných peněz (nikoli kolik zaplatíme za celý úvěr). Naproti tomu RPSN zahrnuje veškeré náklady spojené s úvěrem – např. jednorázové poplatky za uzavření smlouvy, poplatky za správu či vedení úvěrového účtu, za převody peněžních prostředků nebo za sjednané pojištění schopnosti splácet.

RPSN je tedy zásadním srovnávacím prostředkem pro různé nabídky úvěrů a posouzení jejich skutečné ceny. K výpočtu RPSN lze používat webové kalkulátory (např. kalkulátor Finančního arbitra).

Když splácení nejde dle představ a dluhy nám přerostou přes hlavu aneb cesta do oddlužení

V případě, kdy se dostaneme do situace, kdy nejsme schopni hradit dohodnuté splátky dluhu, vždy bychom měli kontaktovat věřitele a pokusit se s ním dohodnout na řešení.

S věřiteli můžeme zkusit jednat:

- o odkladu splátek, a pokud nám věřitel nevyhoví, měli bychom splácet alespoň minimální částku (a případně vždy žádat, aby splátka byla použita na úhradu jistiny)
- o novém splátkovém kalendáři s nižší splátkou a případně delší splatností. Pokud věřitele žádáme o nový splátkový kalendář, měli bychom v něm uvádět pravdivé informace, které můžeme podložit – potvrzení o pravidelných výdajích, potvrzení o aktuálních příjmech atd. Věřiteli bychom vždy měli navrhnout pouze takovou splátku, kterou jsem schopni skutečně pravidelně měsíčně splácet.

Cílem by vždy pokud možno mělo být nedostat se do situace, kdy budou dluhy vymáhány v rámci exekučního řízení.

Pokud se však i přes všechny snahy dostaneme do situace kdy jsme předlužení a nevíme kudy kam a situace se nám může zdát v rámci dluhové pasti na první pohled bezvýchodná, ve většině případu tomu tak není a český právní systém nabízí určité možnosti pro lidi, jejichž dluhy jsou natolik vysoké, že v rámci exekucí již není možné tuto situaci vyřešit. Při řešení své situace je možno využít dluhového poradenství poskytovaného bezplatně některými neziskovými organizacemi ...

Řešení, které se v danou chvíli nabízí, je insolvenční řízení, a to formou oddlužení, nejčastěji formou splátkového kalendáře. Cesta insolvence (úpadku), pokud je možná, je většinou výrazně lepším řešením než nekonečná spirála dluhů a exekucí, kdy často není vidět světlo na konci tunelu. Je potřeba si uvědomit, že z dlouhodobého pohledu je pro člověka výrazně výhodnější, pokud se i přes určité časové omezení v rámci kterého se musí finančně uskomnit, v konečném důsledku zbaví všech svých závazků a opětovně může pak fungovat v rámci standardního systému.

Cesta insolvence je tedy řešení často vhodné i pro důchodce, protože v důchodu obvykle strávíme mnoho let a insolvenční řízení (pokud bude úspěšně dokončeno) nás omezí jen na omezenou dobu 3 let.

Oddlužení jako jedna z forem řešení úpadku je standardní součástí většiny evropských zemí a v ČR je upraveno zákonem č. 182/2006 Sb., insolvenčním zákonem.

Osobní bankrot a oddlužení je jedná a ta samá věc a týká se fyzických osob a primárně jejich dluhů vzniklých v rámci občanského života, jakkoliv i dnes lze do oddlužení zahrnout i některé dluhy vzniklé v rámci podnikání. Zde je potřeba rovněž upozornit na skutečnost, že podmínky insolvence a oddlužení se v posledních letech několikrát změnily, a to spíše ve prospěch dlužníků.

Pokud se tedy ocitneme v situaci, kdy jsme předlužení a chtěli bychom uvažovat o insolvenci a oddlužení, musíme splnit následující podmínky:

Musím být v úpadku (platební neschopnosti) nebo hrozícím úpadku, což v praxi znamená, že:

- a) mám 2 a více věřitelů
- b) a zároveň jsem více než 30 dnů po splatnosti svých závazků vůči nim

to znamená, že nejsem schopen tyto závazky plnit déle než 3 měsíce po splatnosti nebo nemůžu uhradit pohledávky v exekuci (mám jich více a nezvládám je platit) apod. *Musí se jednat o objektivní neschopnost nikoli pouze o neochotu plnit.*

Musím insolvenčí sledovat poctivý záměr

Jedná se o obecnou podmínku vycházející z pravidla, že nepoctivý záměr v právu nepoživá ochrany. V případě insolvence a oddlužení to v praxi znamená, že nesmíte zatajovat hodnotný majetek či příjmy, úmyslně poškozovat své věřitele, páchat trestné činy majetkové nebo hospodářské povahy atd.

Tato podmínka se vždy vyhodnocuje soudem individuálně.

Musím vyvinout snahu k úhradě (zaplacení) dluhu:

V obecné rovině je potřeba mít snahu uhradit co největší část dluhu, nicméně nepřekročitelným pravidlem je, že musíte být schopen splácet měsíčně odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce (částku 1 089 Kč, je-li plátcem DPH) a zároveň minimálně stejnou částku ostatním věřitelům; celkem tedy minimálně 2 178 Kč měsíčně). V praxi to znamená, že po odečtení nákladů na bydlení a životního minima pro jednotlivce (případně podle počtu vyživovaných osob) od všech našich příjmů by nám mělo zbývat alespoň 2.178,-Kč.

- od 1. 1. 2025 došlo ke zvýšení nezabavitelné částky, která se zvyšuje na 13 027 Kč u dlužníka a na 3 257 Kč u každé další vyživované osoby a částka, nad kterou se sráží bez omezení, se zvyšuje na 29 310,00 Kč
- od 1. 1. 2025 je nezabavitelná částka na manžela/manželku, partnera/partnerku nebo registrovaného partnera/partnerku započítávat jen tehdy, když je povinný dlužník nebo některá z výše uvedených osob poživitelem starobního důchodu, sirotčího důchodu nebo důchodu pro invaliditu 2. a 3. stupně

Tato podmínka byla dříve výrazně přísnější a často byla nepřekonatelnou překážkou pro umožnění insolvence oddlužením (dřívější podmínkou pro možnost oddlužení, byla nutnost během oddlužení uhradit minimálně 30% z celkové výše dluhů).

Druhou možností (ovšem prakticky spíše okrajovou) je mít majetek v odpovídající hodnotě – např. nemovitost, vozidlo, spoření, hodnotný movitý majetek, cenné papíry, podíl ve společnosti atd. Z tohoto majetku by byly jeho prodejem uspokojeny Vaše dluhy.

Odpovědný přístup k plnění povinností v rámci insolvence. Během oddlužení tedy musím:

- vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a nezatajovat své příjmy
- hodnoty získané dědictvím, darem stejně jako jiné své mimořádné příjmy vydat správci a použít je k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře
- bez zbytečného odkladu oznámit soudu, správci změnu svého bydliště,
- vždy po uplynutí 3 kalendářních měsíců předložit soudu přehled svých příjmů za uplynulé měsíce, neurčí-li insolvenční soud jinou dobu předkládání nepřevyšující 12 kalendářních měsíců; soud může stanovit i to, že přehled příjmů bude dlužník předkládat správci, který jej přiloží k nejbližší zprávě o stavu insolvenčního řízení a vyjádří se k jeho obsahu
- neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,
- nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit,
- vynaložit veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů

Nemít tzv. kvalifikovanou insolvenční historii, což znamená, že:

- v posledních 12 letech nebylo přiznáno osvobození od placení pohledávek
- v posledních 5 letech soud nezamítl návrh na osobní bankrot nebo oddlužení nebylo zrušeno pro nepoctivý záměr
- v posledních 3 měsících dlužník nevzal zpět svůj návrh na osobní bankrot

Nicméně v každém z těchto případů máte možnost přesvědčit soud, že jsou zde mimořádné okolnosti, kvůli kterým by Vám měla být poskytnuta ještě jedna šance insolvence dosáhnout, a tedy ji povolit.

V případě, že tedy splňujete podmínky oddlužení a rozhodnete se řešení pomocí insolvence a oddlužením využít, tak ve většině případů si nebudete moci návrh sepsat a podat sám.

To lze udělat pouze za předpokladu, že máte magisterské právnické nebo ekonomické vzdělání nebo jste vykonal zkoušku insolvenčního správce.

Ve většině případu, tedy bude nutno využít pro sepsání a podání návrhu:

- akreditované osoby (například občanské poradny) – ty to vždy ze zákona činí bezplatně
Akreditované osoby lze nalézt v seznamu u Ministerstva spravedlnosti <https://sako.justice.cz/>
- advokáta, notáře, soudního exekutora – výše poplatku pro jednotlivce činí 4.000 Kč + DPH (= 4.840 Kč), pro manžele 6.000 Kč + DPH (= 7.260 Kč)

Délka oddlužení

- Délka oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je 3 roky.
- V případě u opakovaného oddlužení je již délka oddlužení 5 let

Přerušení a prodloužení průběhu oddlužení

Z důležitých důvodů (nemoc, nenadála událost atd.) je možno na žádost dlužníka oddlužení přerušit nebo prodloužit. O žádosti rozhoduje příslušný insolvenční soud.

- Oddlužení je možné v některých případech opakovaně přerušit až na celkovou dobu jednoho roku. Po dobu přerušení průběhu oddlužení pak dlužník nemusí plnit svou povinnost měsíčně splácet svým věřitelům. Dlužník by však stále měl platit zálohu na odměnu insolvenčního správce (ve snížené 30 % výši) a jeho hotové výdaje.
- Požádat o prodloužení lze i tehdy, nedaří-li se mu uspokojit částku určenou ke splnění oddlužení (z důležitých důvodů)
- Soud může lhůtu pro ukončení oddlužení prodloužit i v situaci, kdy dlužník porušil své povinnosti.

Ukončení oddlužení a osvobození

Pro osvobození dnes musí dlužník při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty splnit jednu z podmínek:

- Splatit věřitelům pohledávky v plné výši nebo
- po dobu 3 let plnit povinnosti vyplývající z oddlužení, zejména dosáhnout předpokládané míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů určené soudem v rozhodnutí o schválení oddlužení.

Pokud ani jednu z těchto dvou podmínek nesplní, může mu soud délku prodloužit, oddlužení zrušit, příp. jej neosvobodit od placení zbytku dluhů – vždy však bude záležet na individuálním posouzení soudem!!

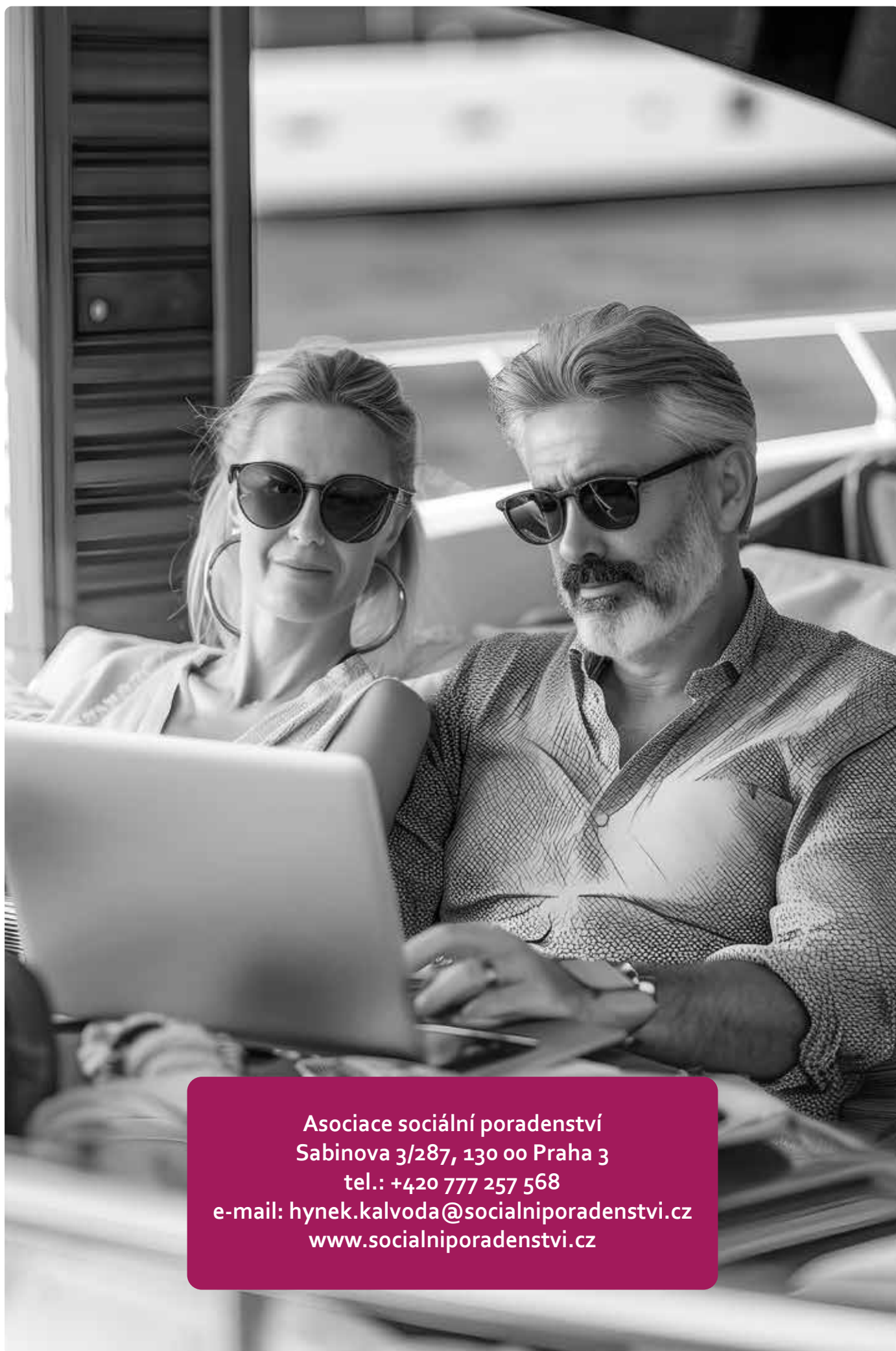
Splní-li dlužník vše řádně, soud rozhodne o splnění oddlužení a osvobodí jej od placení dosud neuhrazených dluhů.

Osvobození se nevztahuje na pohledávky zajištěných věřitelů, kteří v průběhu oddlužení nepožádali o zpeněžení majetku, peněžitě tresty, jiné majetkové sankce uložené dlužníkovi v trestním řízení pro úmyslný trestný čin, pohledávky na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti či výživné.

Soud může osvobození odejmout, zjistí-li do 3 let od jeho pravomocného přiznání, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům.

Osvobození také zaniká, byl-li dlužník do 3 let od právní moci rozhodnutí o něm pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele.

Asociace sociální poradenství
Sabinova 3/287, 130 00 Praha 3
tel.: +420 777 257 568
e-mail: hynek.kalvoda@socialniporadenstvi.cz
www.socialniporadenstvi.cz